

1. Kaj je etična dilema?

To so situacije, kjer so si moralne etične zahteve v konfliktu in nastanejo dileme. Dilema je težaven problem, ki ga ni mogoče vedno zadovoljivo rešiti. ED nastopi, kadar so naše prof.vrednote ZN v konfliktu z vrednotami in moralnimi zahtevami.

2. Kdaj etična dilema nastane?

Kadar pride do konflikta v etičnih načelih.

Kadar je potrebno izbirati prioriteto med dvema aktivnostma, ki sta obe etično sprejemljivi in lahko istočasno nerešljivi.

Je problem, izziv, konflikt, prioriteta. V problem delovanja ED je vključeno: ljudje, dejanje. Vsak problem zahteva odgovor.

3. Kaj je filozofija?

FILOZOFIJA izhaja iz antike.

PHILOS – drag, ljub

PHILEO – ljubim

SOPHIE – modrost

Je veda, ki proučuje naravo sveta, njegov ustroj, položaj človeka.

Je ljubezen do modrosti, do resnice, stremenje človeka, duha da spozna zakone.

Je znanost. Pomeni tudi teoretično mišljenje in razmišljanje.

Je ljubezen, da človek spozna zakone BITI in BIVANJE. Opredeljuje smisel ZN, analizira odnose, pomene in povezave.

4. Kaj je etika?

ETIKA – gr.ETHOS – ura, šega, navada, notranja drža.

Je filozofska disciplina. Je nauk o morali, nauk o uravnosti. Je znanost in teorija.

Predmet etike so človekova dejanja in ravnanja izbrana zavestno in namensko – medčloveški odnosi.

5. Vrste filozofskih disciplin?

- ONTOLOGIJA (ONT gr - BIT) je temeljni nauk o biti in bivajočem, o tem kar je temelj vsega kar biva, obstoji in eksistira.
- GNOSEOLOGIJA (spoznavna teorija) njen predmet je spoznanje, kakšen je odnos med spoznanjem in stvarnostjo.
- ETIKA ali nauk o dobrem. Predmet obravnava so pojavi moralne narave. Sem sodijo sreča, smisel življenja, svoboda in nesvoboda.
- ESTETIKA filozofska znanost o lepoti.
- FILOZ.ANTRPOLOGIJA ali filozofija človeka se ukvarja z bistvom človeka in zajema vsa področja njegovega delovanja.
- LOGIKA je znanost o pravilnosti mišljenja

6. Teorija koncept ~ CARE ~. Kaj pomeni! Osnovni pojmi, sestavine, razumeti posamezne pojme!

Bistvo koncepta CARE so odnosi MS – B, v središču naše pozornosti je BOLNIK.

Beseda CARE izhaja iz ang.jezika in pomeni: skrbeti, negovati, rad imeti, biti z bolnikom in je temelj ontološke etike v ZN.

ZNATI – razumeti dogodke v življenju, ki imajo pomen

BITI Z – biti čustveno z osebo

DELATI ZA – narediti za človeka, kar bi naredil sam če bi lahko

OMOGOČITI – preživeti in doživeti neprijetne dogodke

OHRANJATI – vere, upanje in sposobnosti človeka

PREPRIČANJE – verjeti v pomen in smisel življenja

Koncept CARE:

- VREDNOTE: vera, upanje, ljubezen, potrebe po spremembi, zdravje
- KOMUNIKACIJA: empatija, zaupanje, toplina, občutljivost
- PROCES ZN: in faze procesa
- ODLOČANJE:MS vključena v proces raziskovanja, vodenja, učenja in poučevanja
- VLOGE:MS ima več vlog – vodenja, učitelj, učenec, advokat, negovalec

7.Teoretični koncept CARE!

CARE sestavljajo komponente:

- COMPASSION – sočutje (pomeni kakovost, sposobnost zaupati z bolnikom, biti z osebo)
- COMPETENCE-pristojnost,znanje,presoja,spretnosti,motivacija,energija
- COMITMENT – pripadnost (je kakovost, primarni del ZN)
- CONFIDENCE – zaupanje (je temelj odnos MS – B, resnica, informirati B, privolitev B)
- CONSCIENCE – zavest (moralno zavedanje, stalno odgovarjanje, ljudem, dogodkom, okolju, vrednote, delujem dobro,delujem prav in primerno)

MODELI ETIČNEGA ODLOČANJA:

- PO JOHNSTONE (1994):
 - Najprej oceni situacijo
 - Identificiraj moralne probleme
 - Načrtuj moralna dejanja ali delovanje
 - Uvajanje moralnih načrtov – aktivnosti
 - Vrednoti moralna dejanja izide in odločitve
- PO PURTILLOS (1993)
 - Zberi potrebne informacije
 - Identificiraj etični problem
 - Določi pristop etike – utilitarizem
 - Razišči praktične alternative
 - Dopolni akcije, aktivnosti
- PO CHRISTMAN IN SCHOTT MNEMONIC (1985)
 - M – kakšna je dilema
 - O – oblikuj opcije
 - R – preglej kriterije za reševanje
 - A – deluj, akcija
 - L – poglej nazaj in vrednoti svoje odločitve

8.IZOBRAŽEVANJE: informiranje B, razloge, vodenje b

Potrebno je sodelovanje bolnika in svobodna odločitev.

Upoštevanje pravic B.

MS – B

Kakovost življenja MS in B.

Etično odločanje ob E.dilemah.

MS – S – B

MS _MS

MS.zdr.team

MS ADVOKAT

Spoštovanje osebnosti človeka in njegovih pravic.

9.PRAVICE BOLNIKOV IZ AMSTERDAMA!

Pravice bolnikov so bile sprejete 194 v Amsterdamu in so sestavljene iz:

- ČLOVEŠKIH PRAVIC IN VREDNOT

Da je človek spoštovan kot subjekt, pravica do samoodločbe, osebne varnosti, spoštovanje zasebnosti, pravica do spoštovanja lastnih moralnih, kulturnih, verskih in filozofskih prepričanj do zdravstvene zaščite.

- PRAVICA DO INFORMIRANJA

Da je B seznanjen s svojim stanjem, da mu podatke sporočimo na razumljiv način. B izbere osebo, ki bo seznanjena z B boleznijo, za mnenje lahko zaprosi drugega zdravnika.

- *PRIVOLITEV*

Pisna privolitev za vsak poseg, B lahko zavrne, prekine poseg, pri mladoletnikih starši.

- *ZAUPNOST IN ZASEBNOST*

Vsi podatki so zaupni celo po smrti, podatki o B so zaščiteni, B ima pravico do kopije svoje dokumentacije, med. poseg se opravi ob upoštevanju *zasebnosti, prisotnosti oseb, ki so nujno potrebne.*

- *ZN IN ZDRAVLJENJE*

B ima pravico do primerne ZN. Pravica do kvalitetne ZN, pravica do kontinuirane ZN, pravica do izbire in zamenjave osebnega zdravnika, ob odpustu do polne obrazložitve preden je premeščen v drugo ustanovo ali domov, pravico do lajšanja trpljenja, do humane terminalne nege in dostojne smrti.

E. KONCEPTI

1. ZAGOVORNOŠTVO

B je moralni koncept, ki ga izvajamo v praksi (spoštovanje in zvestoba).

A) poznavanje, upoštevanje pravic MS – B

B) E odločanje v E dilemah MS – B, MS – MS, MS – svojci, MS – zdr.team

C) Spoštovanje osebnosti čl. In njegovih pravic (ZN 1948)

2. *PRISTOJNOSTI N* – v definicijah ZN – 1987, odgovornost za posledice

3. *SODELOVANJE* – v teamu (kodeks), skupno delo za kakovost teama, zdravljenje, medsebojne podpore v teamu

4. *CARING* – nov moralni koncept v odnosov MS – B

ščiti člov.dostojanstvo

Temelji E.odločanja so osebne in profesionalne vrednote. Načela delati dobro in ne škodovati. Kadar nastopi E odločanje se vprašamo:

1. kaj se dogaja meni (meni,MS)
2. kaj bo ustrezen odgovor (bolniku)
3. kaj bi moral narediti – zdravniku
4. kaj smem narediti – svojemu

MODEL IN METODE ZAGOVORNOŠTVA

Zagovorništvo – MS zagovarja B na osnovi pravice B in TEMELJNIH ČLOVEKOVIH PRAVICAH.

ZAŠČITA: ocena problema, potrebe, preprečevanje problema intervencije, poročanja.

PODORA: poslušanje, razumevanje, pomoč, komuniciranje, predstavitev B negovalnemu, posrednik med zdravnikom in bolnikom.

Kateri dokumenti varujejo pravice bolnikov?

Kodeks etike MS in ZT

Standardi

Zakonodaja – 1948 deklaracija o člov.pravicah

- 1994 deklaracija o pravicah bolnika Amsterdam
- lista pravic hospitaliziranega bolnika v bolnišnici
- 1975 lista pravic umirajočega

Vsebina, bistvo kodeksa, komu je namenjen!

Kodeks je namenjen za zaščito MS in ZT, zato so njene bistvene sestavine naslednje:

- **VODNIK** – za izvajanje kakovostne ZN
- **REGULATOR** – določa vloge in standarde korektnega vedenja in ravnanja MS
- **DISCIPLINA** – zagotavlja red in ugotavlja napake
- **ZAŠČITA** – na splošno za vse B in profesionalne delavce
- **INFORMACIJA** – za tiste izven stroke, prikazovanje uspešnosti dela
- **OGLAŠEVANJE IN RAZGLAŠEVANJE** – status MS
- **POGAJANJA** – pogajanje s sodelavci, zdravniki, z drugimi izven stroke, vlada

Kaj je deontologija?

Je nauk o dolžnostih. Prvi začetnik Hipokrat, Palimeri pa je to prinesel v zdravstvo. In nato Kant ter njegov brezpogojni imperativ.

DEONTOLOGIJA je nauk o dolžnostih, ki se jih mora zdr.delavec držati pri opravljanju poklica do bolnika, sodelavcev, družbe, profesije.

Pomembna je notranja etična kontrola. Odgovornost je moralna (naš etični čut, vest), profesionalna (določena s kodeksom in zakonom o zdravstveni dejavnosti), kazenska (v zakonih o zdravstveni dejavnosti).

Kaj je Helsinška in Tokijska deklaracije?

Helsinška – 1964, dopolnjena 1975 in 1983. govori o biomedicinskih raziskavah na človeku in pravi da morajo imeti raziskave zdravstveno korist za človeka, oseba na kateri poteka raziskava mora svobodno pristati – pisna privolitev.

Tokijska – biomedicinske raziskave, 1964, pri poskusih je potrebno upoštevati blagor živali, nadzor nad izvajanjem, o delu se vodi protokol, preiskovalec poučen o namenu preiskave.

Temeljna etična načela!

1. DOBRONAMERNOST – delati v korist bolnika, pospeševanje zdravja, ohranjanje zdravja, preprečevanje bolezni, ponovna povrnitev zdravja, zmanjševanje trpljenja in bolečine, MS pri svojem delu upošteva kodeks etike in profesionalne standarde

2. PRAVIČNOST – resursi\ kadri, dostop do storitev, enakost ne glede na spol, raso, vero, ...

3. AVTONOMIJA – svoboda – izbira – odločitev – informiranost

bolnik ima pravico biti polno informiran o zdravljenju, sodelovati pri odločanju, pravica do končne odločitve

4. RESNICOLJUBNOST – dolžnost MS povedati resnico, pravica B tudi ne vedeti o svojem stanju

5. ZVESTOBA – dolžnost MS je držati obljubo B, presoja kdaj

Kodeks etike MS in ZT!

3 področja in 9 načel.

SPECIFIČNE PROFESIONALNE VREDOTE	NAČELA ETIKE	ČLOVEKOVE PRAVICE OZN 1948
Celostna obravnava	Zaveza poklicne molčečnosti	Avtonomija
Individualizacija holistične ZN	Sočutnost	Enakost pri obravnavi
Zasebnost, dostojanstvo	Enakost, pravičnost	dostojanstvo
zdravje	dobronamernost	